

Hocamın, İkinci Annemin Ardından...

After My Professor, My Second Mother...

Sacit Arslantekin*

Öz

Türkiye’de kütüphanecilik eğitiminin öncü öğretim üyelerinden, hocaların hocası, hocam Prof. Dr. Berin U. Yurdadoğ’un vefatı nedeniyle kaleme aldığım anı yazısıdır.

Anahtar Sözcükler: Prof. Dr. Berin Yurdadoğ; kütüphaneciliğimize kanat gerenler; Türk kütüphaneciliği; Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi.

Abstract

This is the memoir that I wrote because of passed away of my dear professor Prof. Berin Yurdadoğ, who is one of the pioneering lecturers, head of lecturers of librarianship education in Turkey.

Keywords: Prof. Dr. Berin Yurdadoğ; pioneers of our librarianship; Turkish librarianship; Faculty of Languages, History, and Geography.

Yıl 1979... Bugünkü gibi elektronik iletişim kanallarının, elektronik bilgi sistemlerinin olmadığı bir dönemdi. Üniversiteye giriş sınavlarına ait sonuçlar postacılar tarafından dağıtılmaya başlanmış, hepimiz heyecanla postacının yolunu gözler olmuştuk. Nihayet postacının getirdiği mektup, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü’nü tutturduğumu söylüyordu. Ortaokuldan beri yabancı olmadığım bir bölümdü. Çünkü yakınlarım arasından bir ağabeyim oradan mezundu. Bu ağabeyim, benimle oturur sohbet eder, bana yeni bakış açıları kazandırmaya çalışır ve pek çok kitabı salık vererek sonrasında okuyup okumadığımı test ederdi. Birçok açıdan model aldığım biriydi ve o, bu Bölümde okumuşsa, Bölüm gerçekten iyi olmalıydı. İşte Sayın Hocam Berin U. Yurdadoğ’un adını daha ortaokula giderken ilk o ağabeyimden duydum. Hocasından büyük bir saygıyla bahsediyordu. Ben de kim bilir ne kadar büyük bir insan diye düşünüyordum. Hatta bir keresinde, o zamanlar cep telefonu olmadığı için, bize gelirken Hocası’na bizim telefon numaramızı vermiş, Hocası da bizim evden kendisini aramıştı. Evde bir heyecan oluşmuştu. O zamanlar Türkiye’deki üniversite sayısı 25-26 civarındaydı ve hoca sayısı da doğal olarak çok azdı. Nitekim öğrenciliğimizde bir sohbet sırasında yeni kurulanlarla 27 olan üniversite sayısı için Sayın Hocam “Her taraf üniversite oldu.” diye hayıflanarak konuşmuştu. Bugünkü 210’a yaklaşan sayının ortaya koyduğu sorunları sağlığında Hocamızla çokça konuşmuşluğumuz vardır.

Bölüme girdiğim sene Hocamız, Prof. Dr. Osman Ersoy’un Elazığ Fırat Üniversitesinde dekanlık yapması nedeniyle Bölüm Başkanı olarak görev yapmaktaydı. Benim için iyice

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Başkanı. E-posta: sacit.arslantekin@gmail.com
Prof. Dr., Head of Ankara University Department of Information and Records Management, Turkey.

erişilmez bir durumdu. Sayın Hocamın dersleri 3. ve 4. sınıflarda olduğu için kendisi ile birebir 3. sınıfta tanışma şerefine eriştim. Dersimize girdiğinde düzgün Türkçe'si, üslubu ve konuya hâkimiyeti bir kez daha beni kendisine hayran bırakmıştı. Öğrencilik yıllarımda belki çok çalışkan olmasam da tembel de sayılmazdım. En büyük özelliğim dersi derste öğrenmeye çalışmamdı. Hoca dersi anlatırken hayran hayran onu dinliyor, değerinin ne kadar büyük olduğunu her seferinde bir kez daha anlıyordum. Hocamız derslerini sohbet ederek işlerdi. O kadar keyifliydi ki, ders işlediğimizi anlamazdık. Sohbetler sırasında genel kültürümüzü hissettirmeden yoklar, kendimizi geliştirmemiz konusunda sürekli motive ederdi. Sohbet ediyoruz diye ders notu tutmazdık hatta ders sohbet ederek geçti dediğimiz zamanlar bile olmuştu. Sınavlarda ise bizden istediği yanıtları verirken sürenin yetmemesi, yazdıkça yazarız diye düşünmemiz derslerde ne kadar çok şey öğrendiğimizi ortaya koyuyordu.

Dersleri o günlere göre oldukça ileriye yönelikti. Dokümantasyon işlem ve hizmetlerini konu alan dersi bizim için alışılmış bir ders değildi. Sonrasında öğrendim ki bu konuda Türkiye'de ilk ders veren kişi hocamızdı. Bu durum UNESCO Türkiye Milli Komisyonu yazılarıyla kayıt altına alınmıştı. Hocamız derslerinde, banka şubeleri ile birkaç büyük kuruluşun, banko arkası birkaç masası dışında ağırlıklı bilim kurgu filmlerinde gördüğümüz bilgisayarların, kütüphane hizmet ve işlemlerinin hemen hepsinde kullanılacağını, hatta bunun bir zorunluluk haline geleceğini söylerdi. İlk bilgi işlem merkezini dersi nedeniyle götürdüğü bir gezide görmüştüm. Hocamızın şu sözleri aklımdan hiç çıkmaz: “Çocuklar bugün masaların üstünde olan bu büyük bilgisayarlar, gün gelecek kucağımıza alabileceğiniz şekilde küçülecek, ileride de avuç içi bilgisayarlar haline dönüşecektir. Bundan da ilerisi sizlerin bir uzvu haline getirilmeleri olacaktır.” Günümüzü düşündüğümüzde 1982 yılındaki bu sözler, hocanın teknolojiyi takibi ve öngörüsünün ne kadar yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Berin Hocamdan aldığımız hiçbir ders alışılmış değildi. Bu durum gerek dersin konusu, gerekse işleniş biçimiyle alakalıydı. Siberetik terimini ilk defa ondan duymuş ve bu konuda bir ders almıştık. O derste anlattıklarını keşke şimdi öğrencilerimize verebilsek... Ders içinde; iletişimden, sistem yaklaşımına, bir insanın başarılı olmasından başarısızlığı getiren etkenlere, benlik imajı, psiko-siberetik, dikkat gibi pek çok konuyu görmüştük. Hocamız dersinde bize bakmayı değil, görmeyi öğretmişti. Görünenin arkasındaki görünmeyene odaklanmaya başlamıştık.

Hocamız dekan yardımcılığı yaptığı dönemde yalnız bizim değil Fakültenin tüm öğrencilerini kucaklamıştı. Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararları ile zor duruma düşen öğrencilerin sorunlarını nasıl çözdüğünü bizzat izledim. Odası her zaman öğrencilerinin kendisine getirdiği çiçeklerle doluydu. Makam odasının kapısı özel toplantılar dışında hiç kapanmazdı. “Bu oda hizmet odasıdır, her isteyen rahatlıkla girmelidir.” derdi.

1983 yılında Bölümümüze araştırma görevlisi olarak girdiğimde henüz 21 yaşında tecrübesiz bir gençtim. Ama hocamızla çalışma şansı yakalamıştım. Hocamız, lütfedip kendisi ile çalışma yapmamı kabul etmişti. Şimdi geçmişe baktığımda, o günden sonra nasıl bir gelişme ve değişim geçirdiğimi rahatlıkla görüyorum.

Önce yüksek lisans, sonrasında da doktora çalışmalarını birlikte gerçekleştirdik. Bana çalışmam için verdiği tez konularını o gün için çok anlayamamış olsam da sonrasında bugün bile çalışmasına devam ettiğim konulara nasıl temel teşkil ettiğini, konunun felsefesini bana nasıl öğrettiğini zaman içerisinde çok daha iyi anladım.

Hocam, araştırma görevlisi olur olmaz kendisinin verdiği bir dersi benim vermeme istemişti. İlk dersime benimle girip, hemen hepsi öğrenciliğimden arkadaşım olan sınıftaki

öğrencilere beni tanıtmıştı. Beni tanıtırken öğrencilere söylediği sözler, bugün bile kelimesi kelimesine aklımdadır: “Sizlere bölümümüzün yeni ve en genç hocasını tanıtıyorum. Düne kadar sizin arkadaşınız bizim de öğrencimiz olan Sacit Bey, artık bizim çalışma arkadaşımız sizin de hocanızdır. Kendisi ile bu derste çok güzel şeyler öğreneceğinize inanıyorum.” Sonrasında bana kolaylıklar dileyerek sınıftan ayrıldı. Sınıfta kısa bir sessizlik olmuştu. Hocamızın bu girişinden sonra gerek bana gösterdiği güvenini sarsmamak için elimden gelenin en iyisini yapmaya çalışarak gerek sınıftaki öğrenci arkadaşlarımın bu sözlerden sonra bana yaklaşımları sayesinde oldukça verimli bir dönem geçirdik. Ders verirken bildiğinizi sandığımız konularda bile ne kadar eksikleriniz olduğunu, bunları tamamlayabilmek için çok çalışmanız gerektiğini daha iyi anlıyorsunuz. Hocam bana “Sorumluluk sahibi bir insan için bir konuyu öğrenmenin en iyi yollarından biri de ders vermektir. Ben sana bunu düşünerek ve senin bu işin altından kalkabileceğini gördüğüm için bu dersi verdim.” demişti.

Sonrasında yüksek lisans dersleri ve tezi, doktora dersleri ve tezi sırasında ben bir şeyler almaya çalıştıkça Hocamız da bana bilgi ve deneyimini aktardıkça aktarıyordu. Günlük hayatta genel kültür ve kişisel gelişimim için de sürekli teşvik ediyordu. Bölümümüzün yeni yerinde beni odasına almıştı. İlişkimiz iyice gelişip hoca öğrenci ilişkisi yanında, anne oğul ilişkisine dönüşmüştü. Benim düşünce ve görüşlerimi dinliyor, tecrübe ve bilgisi ile sürekli bana katkıda bulunuyordu. Bu durum son gününe kadar da devam etti.

Hoca ile aynı odada oturduğumuz günlerin birinde Türkiye’nin milli maçı vardı. O günlerde ülkemizdeki stadyumlar henüz yeterli donanıma sahip olmadığı için gündüz maçı oynanacaktı. Öğle yemeğinden sonra odaya geldiğinde: “Bugün milli maç varmış, sen neden eve gidip izlemiyorsun?” diye sordu. Ben de “Olur mu hocam? Ben çalışıyorum.” dedim. Bana “Senin aklın orada kalacak, çalıştığınan verim alamayacaksın, hemen eve git ve maçı izle, ben izin veriyorum.” demişti. Benim, “Yok hocam.” diye ısrar etmem üzerine “Sacit, ben sana bir ödev vereceğim, bunu yapmamazlık edemezsin. Şimdi derhal eşyalarını toplayıp eve gidiyorsun. Milli maçı seyrediyorsun, yarın da gelip bana anlatıyorsun” demiş ve beni zorla göndermişti. Hocamız karşısındaki insanın ruh durumunu çok iyi analiz ederdi.

Bilimsel toplantılara birlikte gider, sunular ve konuşulan konular üzerine uzun uzun tartışmalar yapardık. Benim konuya bakışımı merak eder, yanıtlarımın nedenlerini izah ederek düzeltirdi. İş hayatımız el verdiğince toplantıları kaçırmazdık. Daha doğrusu Hocam kaçırmaz ve beni de götürürdü. Nitekim Hocamız emekli olduktan sonra da mesleğinden kopmadı. Her toplantıda kendisini görmek mümkündü. Büyük bir dikkatle sunulanları dinler, zaman zaman katkıda bulunurdu.

İlerleyen dönemlerde hem bilimsel konularda hem de günlük hayatta pek çok şeyi paylaştık, pek çok tartışma yaptık. Bu paylaşım ve tartışmaların bana neler kattığını çok sonraları anladım. Benim Hoca’ya vereceğim bir şey yoktu. Hoca beni geliştiriyor; öğrencilere, meslektaşlara ve topluma nasıl davranmam gerektiğini, nasıl yararlı olacağımı öğretiyordu. İşte bugün, ailem ile birlikte ikinci annem diye büyük bir gurur ve sevinçle söylediğim Hocam, beni inşa ettiler.

Hocam benim dışımda pek çok öğrencisinin de hayatına önemli dokunuşlar yapmıştır. Öğrencilerine “Yavrum” diye hitap ederdi. Özellikle aktif çalışma hayatı sırasında öğrencilerinin ve mezunlarının gelişimi ile çalışma hayatına başlamaları konusunda çok fazla kişiye yardımcı olmuştur. Aynı odada oturduğumuz dönemlerde mezunlarını işe başlatabilmek için gerek özel ve gerekse de mesleki çevresini nasıl seferber ettiğine sürekli tanık olmuştum. Öğrencileri ile o kadar yakındı ki, bazıları gelir özel hayatlarını anlatır, hocaya fikir danışır.

Sayın Hocam çok yönlü bir insandı. Tam bir Atatürk ve cumhuriyet kadını olan Hocam, birçok yerde Atatürk ilkeleri konusunda da konferanslar vermiştir. “Nutuk” elinden düşmezdi. Atatürk’ü anlamak, yaptıklarının değerini görmek için bu eserin el altında olması gerektiğini söylerdi. Herkesin bu eseri bir kez değil, defalarca okuması gerektiğini sürekli dile getirirdi. Hatta bir keresinde, 2018 yılında dışarıda yemeğe çıkmıştık. Bize hizmet eden garsonlardan biri Hocamıza aşırı ilgi gösterince ben önce yaşına hürmeten yaptığını düşündüm. Sonrasında hocam diye hitap edince bizim konuşmalarımızdan duyduğunu düşünerek, Hocamızın bizim için çok önemli olduğunu, kendisine gösterdiği ilgi ile beni çok memnun ettiğini söylediğimde, “Buraya zaman zaman hocalar geliyor, ama beni asıl etkileyen Hocamızın çantasında gördüğüm “Nutuk” oldu. Sizin davranışlarınızdan da belli ki sizin için çok önemli biri, ama benim için Atatürk’ü sevmesi ve cumhuriyete sahip çıkması çok daha önemli. Ülkemizde böyle büyük hocalara ihtiyaç var.” demişti. Yemeğimiz boyunca gelip sık sık hoca ile küçük sohbetler yaptı, her sohbetinde gözlerindeki ışıltı nasıl zevk aldığını gösteriyordu.

Hocamız, cumhuriyetin ilk üniversitesine, bir cumhuriyet insanı olarak hem idari hem de mesleki açıdan çok fazla katkıda bulunmuştur. Vefatına kadar da taşıdığı bu özellikleri ile çevresinde aydın ve ileri görüşlü bir insan olarak dikkat çekmiştir.

Bütün bu özellikleri yanında başta Üniversitemiz bünyesindeki olmak üzere pek çok Kütüphanecilik Bölümünün hocalarının da yetişmesinde büyük emekleri olan ve çevresi ile öğrencileri tarafından her zaman sevilen, örnek alınan bir kişi olmuştur. Birkaç yıl önce de Üniversitemiz çınarları içinde yer almıştır.

Son yıllarında günümüz öğrencilerinin kendisini tanımasını çok istiyordum. Bu isteğimi öğrencilerle paylaştığımda “Biz de çok isteriz, kendisini ziyarete gitmemiz mümkün mü?” cevabını aldım. Hocamızı haberdar ederek kalabalık bir öğrenci grubuyla kaldığı yere ziyarete gittik. Öğrencilerle kurduğu iletişim, yaptığı konuşmalar doğal olarak öğrencileri kendisine hayran bıraktı. Daha sonraları küçük gruplar halinde pek çok kez ziyaret ettik. İlerlemiş yaşına rağmen günümüzü takibi, hala kendisini geliştirmeye çalışması öğrencileri hayretler içinde bırakıyordu. Her ziyaretimizde öğrencilerle yakından ilgileniyor, mesleki konuşmalar yapıyor, okumaları için kitaplar salık veriyordu. Kendilerini geliştirmeleri için başka konuları da öğrenmeleri gerektiğini, ülke sorunlarına duyarlı olmalarını, Atatürk’ün bu ülkeyi kendilerine emanet ettiğini, bunun sorumluluğunun büyük olduğunu vurguluyordu. Bir ziyaretimizde normal matematiğin artık yetmediğini, yüksek matematik çalışmaya başladığını söylemişti. Yanından ayrıldığımızda öğrenciler şaşkınlıklarını “Hocamız yüksek matematikten, kuantum toplumundan bahsediyor.” ifadeleri ile belirttiler.

Hocamız ile buraya sığamayacak o kadar çok anım var, bana o kadar çok katkısı var ki, kelimelerle anlatamam. Benim için hep örnek insan olmuştur. Onunla aynı seviyeye gelmem mümkün değil, ama ona yaklaşmak için elimden geleni yapmaya çalışacağım. Beth Hoffman’ın dediği gibi: “Bizi ölümsüz kılan, ardımızda bıraktığımız izlerdir.” Hocam arkasında çok derin izler bıraktı. Bir öğreti: “İnsan anıldıkça yaşamaya devam edecektir.” der. Benim gibi pek çok kişi sürekli kendisini anıyor. Öğrencileri, meslektaşları ve beraber çalışanlar tarafından her zaman saygıyla ve sevgiyle yâd edilecektir. Hocam hala burada, bizlerin arasında, onunla tekrar buluşana kadar da öyle olacaktır.

Kabri nur, mekânı cennet olsun.